

Forskning der gør en forskel

Af Jørgen Ole Bærenholdt, konstitueret prorektor

Fremlagt og godkendt på bestyrelsesmødet d. 27. august 2009

Indledning

Roskilde Universitets vision er (jf. 2020 strategiplan) at

- flette viden tværvideenskabeligt
- flytte viden gennem problemorientering
- fokusere på felter, hvor universitetet har sin styrke
- og føre universitetet og samfund sammen

Universitetet vil gøre en forskel: Forskningen skal gennem sine særlige kvaliteter skabe betydningsfulde bidrag til udviklingen af det vidensbaserede samfund. Universitetet har stærke traditioner for tværvideenskabelighed, problemorientering og samfundsorientering. Forskningen ved Roskilde Universitet gør en forskel, både fordi den har betydning for det omgivende samfund og fordi Roskilde Universitet har særlige forskningskvaliteter.

Fokusering af forskningen er en – altid – igangværende proces, hvor prioriteringer kræver gode begrundelser. Den gradvise mere systematiske – og forskelligartede – organisering af universitetets forskere i forskningsgrupper fra 2006 har været et led i at skabe stærkere og mere fokuserede forskningsmiljøer, også der hvor de ikke allerede eksisterede. Implementering af visionerne i 2020 strategien trænger nu til konkretisering på en enkel måde.

Fokusering handler om det løbende, dynamiske samspil mellem

- *grundlagsforskning* som er forskningsområder inden for såvel grundforskning som anvendelsesorienteret forskning, hvor RUC har en anerkendt og solid forskning, organiseret igennem de rammer, som forskningsgrupper på forskellig vis kan understøtte og udvikle
- *styrkepositioner* som er forskningsområder, hvor RUC allerede er stærk nationalt og internationalt
- *satsningsområder* som er forskningsområder, hvor RUC allerede har en anerkendt og lovende grundlagsforskning, som på det grundlag videreudvikles med henblik på at blive styrkepositioner

Styrkepositioner og satsningsområder har således deres basis i forskningsgrupperne - men styrkepositioner og satsningsområder vil ofte bygge på og samle forskning blandt medlemmer af flere forskningsgrupper og flere faglige miljøer.

Grundbetingelser for grundlagsforskningen

Grundlagsforskning af høj kvalitet er den nødvendige første og vigtigste betingelse for, at RUC kan videreudvikle forskning, der gør en forskel. Grundlagsforskningen sikres først og fremmest gennem fire grundbetingelser, der er så selvfølgelige og basale for et universitets hele virke, at de skal være eksplicite:

- at RUC har tilstrækkelige basisbevillinger til at sikre fastansættelse af de nødvendige VIP'ere i miljøer med kritisk masse. Dette er rektoratets og bestyrelsens opgave.
- at alle fastansatte VIP'ere på RUC er både meget gode forskere og meget gode undervisere, vurderet efter gennemskuelige kriterier, som på det generelle niveau gælder for hele RUC. Det er institutlederne, i samarbejde med forskningsgruppeledere og studieledere samt rektor, der har ansvaret for, at ansættelse og medarbejderudvikling lever op til kravene på dette vitale felt.
- at forskningsfriheden forsvares og forvaltes som en forventning om fri og nyskabende forskning, der understøttes gennem forskningssamarbejder i forskningsgrupper, institutter, på tværs af institutter, nationalt og internationalt. Hele forskersamfundet har ansvar for dette, men ikke mindst forskningsgruppelederne, institutlederne og rektoratet.
- at forskningen publiceres igennem kanaler, der er kvalitetssikrede af forskersamfundet (peers). Dette skal understøttes af forskningsgruppeledere og institutledere.

Grundlagsforskningen – og forskernes direkte interaktion med studerende - er grundlaget for, at universitetets uddannelser er af høj kvalitet *og* samtidig lever op til RUCs særlige tværvidenskabelige, problemorienterede, fokuserede og samfundsorienterede kvaliteter. Grundlagsforskningen er universitetets vitale basis, og grundlagsforskning er det, der er kvantitativt mest af på ethvert universitet.

Identificering af styrkepositioner og satsningsområder

Universitetets evne til konstant at videreudvikle forskning, der gør en forskel, hænger uløseligt sammen med forskningens kvalitet. Anerkendelsen af universitetet og universitetets indtægter er i stigende omfang bestemt - ikke kun af uddannelser og eksterne bevillinger – men også af forskningens kvalitet. Vurderingen af kriterier for forskningskvalitet er – og bør være – til konstant diskussion.

Når det kommer til den kvantitative dimensionering, sker de faglige prioriteringer af *grundlagsforskningen* først og fremmest ud fra dens afgørende rolle, som forskningsbasis for undervisning. Det kreative samspil mellem forskning og undervisning er det centrale kendetegn ved et universitet. Her skal grundlagsforskningen sikres en dimensionering, der er tilstrækkelig til at drive uddannelser på højeste niveau (bachelor, kandidat, master og ph.d.). Sammen med forskningspublikationer er universitetets uddannelser de primære arenaer, hvorigennem grundlagsforskningen gør en forskel. Forskningen formidles også gennem massemedier, formidlingspublikationer og samarbejde med andre uddannelsesinstitutioner og andre parter regionalt, nationalt og internationalt.

Styrkepositioner i forskningen ved RUC er områder, hvor universitetet allerede i dag er kendetegnet ved forskning, der er anerkendt som værende af ekstraordinær kvalitet, internationalt, nationalt og internt på universitetet. Her er tale om forskning med et ekstraordinært publiceringsomfang, med usædvanlig original og nyskabende forskning. Styrkepositioner kan identificeres ved at kombinere kvantitative med kvalitative vurderinger – og ved at kombinere eksterne vurderinger med egne angivelser. *Styrkepositioner lever på samme tid op til to kriterier, hvorigennem de gør en forskel:*

- *de er originale, højproduktive og/eller bredt anerkendte*
- *de hører til de bedste inden for deres felt*

Styrkepositioner anerkendes offentligt af universitetets ledelse, idet universitetets kommunikation lægger vægt på de bidrag og resultater, som styrkepositionerne opnår. Universitetet kan også prioritere, at UFs forskningsunderstøttelse gør en særlig indsats for styrkepositioner, i realistisk forventning om på den måde at kunne tiltrække eksterne bevillinger til universitetet. Styrkepositionernes fordel er altså primært et spørgsmål om anerkendelse, dernæst deres forventelige nemmere adgang til eksterne bevillinger.

Satsningsområder er forskningsområder, som universitetet vil bruge ressourcer på at udvikle som nye styrkepositioner. Der kan samtidig, undertiden, være behov for at gøre en særlig indsats for at vedligeholde og videreudvikle allerede eksisterende, identificerede, styrkepositioner.

Som *kriterier* for satsningsområder foreslås, at satsningsområder skal:

- være baseret på en grundlagsforskning, der i sin produktivitet, originalitet og anerkendelse allerede udmærker sig som mere end almindeligt solide
- bidrage til at forny grundlagsforskningen ved RUC
- være områder, hvor der er lovende, realistisk velbegrundede, muligheder for at Roskilde Universitet inden for en periode på 4-5 år kan udvikle en ny styrkeposition
- styrke samarbejdet med andre forskningsmiljøer internt på universitetet, samt nationalt og internationalt
- udgøre forskningsområder, hvor forskningen i kraft af sin grundvidenskabelige, tværvideenskabelige, problemorienterede eller samfundsorienterede tilgang kan komme til at gøre en forskel i den videnskabelige eller samfundsmæssige udvikling
- og som samtidig kan blive en komparativ og konkurrencemæssig fordel for Roskilde Universitet ved at blive blandt de bedste forskningsområder inden for deres felt og tiltrække større eksterne bevillinger.

Identificering af styrkepositioner og satsningsområder er kompleks. Roskilde Universitet lægger vægt på, at kriterierne for styrkepositioner og satsningsområder og den proces, som leder til udpegning af satsningsområder er velbeskrevne, på baggrund af grundig intern diskussion. *Processen* skal være transparent, bygge på et solidt vidensgrundlag om eksisterende forskning og

politisk velovervejet i forhold til universitetets interne miljøer og eksterne konkurrencesituation. Det er et løbende – flydende - planlægningsforløb, der involverer disse parter nogenlunde i den nævnte rækkefølge:

- RUCforsk registrering og forskningsgruppernes egne angivelser og strategier
- Institutterne og deres strategi/udviklingsplaner
- FOU og UF (Forskning og RUCinnovation) med rådgivning af eksterne paneler (dvs. uafhængig peer review)
- AR
- Rektorat
- Bestyrelse.

Det er en løbende proces, som derfor også skal være så enkel og bredt anerkendt som mulig. FOU spiller her en nøglerolle igennem direkte rådgivning til rektoratet og gennem indstillinger til Akademisk Råd i mere overordnede sager, som siden skal behandles i bestyrelsen. FOU's rådgivning støtter sig på:

- Indmeldinger fra forskningsgrupper og institutter
- RUCforsk (hvor peer review kvalitetssikring allerede fremgår)
- Anvendelsen af eksterne paneler.

RUCforsk bruges primært som kortlægning af feltet af muligheder og sammenligningsgrundlag i forhold til forskningsgrupper og institutters strategier. RUCforsks registrering af projekter bør styrkes, inkl. links til publikationer.

Eksterne paneler

Eksterne paneler bruges primært som *inviterede kommentatorer* på universitetets og institutternes strategier og på formulerede forslag til satsningsområder, ud fra kriterier som foreslået ovenfor. Kommentarer til strategier gives af paneler af bredt anerkendte forskere, som forstår Roskilde Universitetets grundlag og placering i det akademiske landskab. Kommentarer til konkrete forslag til satsningsområder gives af fagkyndige inden for det relevante fagområde. De totale udgifter til paneler bør normalt ikke overstige 200.000 DKK per år.

Virkemidler

Forskning der gør en forskel forudsætter en kompleks sammenstilling af den type af virkemidler, som kendetegner en vidensorganisation som Roskilde Universitet. Og der er forskel på hvilket miks af virkemidler, som egner sig til at udvikle forskellige typer af forskning.

Universitetets to mest basale virkemidler udmøntes i institutterne (med besluttende/udførende instans i parentes),

1. Forskernes frie organisering af deres egen indsats i samarbejde med kolleger i forskningsgrupper og andre typer af forskningsmiljøer, herunder gennem eksterne
-

bevillinger, *understøttet* af institutternes og UFs, samt RUBs, forskningsstøtte. Det er afgørende, at VIP'ernes arbejde tilrettelægges, så der er god tid til forskning og god organisering af forskning (instituttlederne, forskningsgruppelederne, studielederne og VIP'erne selv)

2. Ansættelse af forskere, der gør en forskel i undervisning og forskning, ud fra prioriteringer beskrevet i forskningsgruppernes, institutternes og universitetets strategier / udviklingsplaner (instituttlederne og rektor).

Det samlede universitet har derudover disse virkemidler, men deres effekt og kvalitet afhænger i meget høj grad af de ovennævnte to basale virkemidler.

3. Den løbende udvikling af forskningsstrategier udpeger fokuserede styrkepositioner og satsningsområder som vigtige pejlemærker for, hvor universitetet kan udvide henholdsvis ikke skal indskrænke aktiviteter (bestyrelsen efter indstilling fra rektorat og akademisk råd).
4. Forskningsledelse til inspiration, udvikling og organisering af forskningen. Forskningsledelsen udføres forskelligt i forskellige faglige traditioner og miljøer (instituttledere, forskningsgruppeledere og mange flere)
5. Bevilling af seed money, herunder især til akademisk koordinatararbejde for satsningsområder, gerne i perioder på ikke under 2 år (rektoratet).
6. Oprettelse af centre i forlængelse af interne prioriteringer og/eller eksterne bevillinger (rektoratet jf statuttet). Centre er *ikke* selvstændige bevillingsenheder uden for institutterne men indgår i et eller flere institutter.
7. Forskningsunderstøttelse fra UF (forskning og RUCInnovation), RUB og institutterne *med særlig henblik på fund raising* – med prioritering af indsatsen til fordel for realistisk, levedygtige projekter – og hvis yderligere prioritering bliver nødvendig, sikres især understøttelse af styrkepositioner og satsningsområder, der behøver dette (de enkelte enheder, med rådgivning fra FOU).
8. Forskeruddannelse som et led i understøttningen af forskningen, idet vi erkender at forskeruddannelse aldrig erstatter fastansattes forskning og ikke skal underlægges en for stærk strategisk styring, således at der er plads, at at ph.d. studerende kreativt kan bidrage til at sætte nye dagsordener for forskningsudvikling. Forskeruddannelse er derfor primært knyttet til en styrkelse af grundlagsforskningen.

Roskilde Universitet vil løbende håndtere dilemmaer mellem hvilke typer af ekstern finansiering, der især søges, således at der både sigtes på at få acceptable succesrater og på at midlerne faktisk understøtter den forskningsmæssige udvikling. Det er i den forbindelse en særlig opgave, at de programforslag, som udvikles i regi af RUCInnovation, har en bredde, der faktisk kan tiltrække ekstern finansiering. Sådanne programforslag *kan* have sammenhæng med satsningsområder, men *behøver ikke* at have det.

Økonomien i udviklingen af satsningsområder består, foruden den almindelige løn og drift til

VIP'ere og forskningsunderstøttelse, især af de nævnte seed money. Så længe universitetets basismidler endnu er relativt små, vil disse seed money beløbe sig til mellem 2,5 og 3 millioner DKK om året. 2,5 millioner DK er ca. 1% af det årlige forskningsbudget, 3 millioner DKK ca. ½% af hele budgettet (2009 niveau). Disse begrænsede midler skal sikres i universitetets budget med en rimelig forudsigelig sikkerhed for en flerårig periode. Når universitetets basismidler

forhåbentlig vokser og når bevillinger baseret på performance i forskning er slået igennem, vil det blive relevant også at prioritere dimensioneringen af VIP årsværk til satsningsområder og styrkepositioner.

Implementering og tidsplan

Der foregår et løbende arbejde med at understøtte *grundlagsforskningen* på rektor- og bestyrelses-niveau, på institutniveau og i forskningsgrupperne. På rektor- og bestyrelses niveau arbejdes der nationalt forskningspolitisk for at sørge for komparativt set tilstrækkelige basisbevillinger til forskningen. På institutniveau støttes grundlagsforskningen ved at prioritere systematiske kvalitetsbaserede ansættelser, ved at vogte forskningsfriheden, og ved at sikre realistiske rammer omkring peer-reviewed publicering. På forskningsgruppe-niveau foregår den faglige understøttelse af grundlagsforskningen, men også hjælp til at vogte forskningsfriheden samt sikre rammerne omkring peer-reviewed publicering.

Der skal samtidig løbende tages stilling til, hvilke *styrkepositioner* der kan opretholdes, om der er styrkepositioner som må afvikles, hvilke *satsningsområder* der understøttes og hvilke af disse som udvikler sig til nye styrkepositioner. Målet er igennem en løbende proces over tid at identificere styrkepositioner, som udgangspunkt for fokuseret eksternt kommunikation, og satsningsområder, som prioriteres gennem virkemidler af typerne 3-7, der virker i perioder på ikke under 2 år inden for perioden 2010 – 2020. Processen herfor er beskrevet ovenfor. Undervejs evalueres og revideres virkemidlerne 3-7.

2009	Vedtagelse af proces for forskningsstrategi
	Rektoratet uddyber med støtte fra FOU den nærmere metode og fremgangsmåde for forskningsstatus inkl. identificering af styrkepositioner og satsningsområde (jf. s. 4-5) og fremlægger disse i Akademisk Råd og Bestyrelsen inden årets udgang
2010	Med støtte fra RUCforskning etableres en initial, enkel og informativ forskningsstatus for institutter og forskningsgrupper
	Identifikation af aktuelle styrkepositioner (kommunikeret) og de første satsningsområder (understøttes i min. 2 år)
2013	Opdateret identifikation af aktuelle styrkepositioner (kommunikeret) og de

	næste satsningsområder (understøttes i min. 2 år)
2016	Opdateret identifikation af aktuelle styrkepositioner (kommunikeres) og de næste satsningsområder (understøttes i min. 2 år)
2019	Opsamling / evaluering på 2020 strategi

Satsningsområder vil normalt blive tildelt seed money midler i 2 år med mulighed for forlængelse til i alt max. 3 år.
